ارزیابی استرس شغلی و برخی عوامل اجتماعی مرتبط با آن در بهورزان شهرستان گنبد کاووس در سال ۱۳۹۵

علیرضا دهدشتی[۱*]، میثم کرمی[۲]، بی‌بی سارا ثمری[۳]، مهشید بهرامی[۴]، احمد جاهد[۵]

مقاله پژوهشی

CC BY

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۱۱/۲۳

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۰۱/۱۴

ارجاع:

دهدشتی علیرضا، کرمی میثم، ثمری بی‌بی سارا، بهرامی مهشید، احمد جاهد. ارزیابی استرس شغلی و برخی عوامل اجتماعی مرتبط با آن در بهورزان شهرستان گنبد کاووس در سال ۱۳۹۵. بهداشت کار و ارتقاء سلامت ۱۳۹۷؛۲(۱): ۵۰-۴۰.

چکیده

مقدمه: پیامدهای شغلی و اثرات آن بر سلامت پرسنل بهداشت و درمان در بسیاری از مطالعات مورد بررسی قرار گرفته است. استرس شغلی به عنوان یک عامل خطر مهم در ایجاد اختلالات جسمی و روانی مزمن و کیفیت عملکرد کاری شناخته شده است. بنابراین این مطالعه با هدف بررسی استرس ناشی از کار و برخی عوامل اجتماعی در بین بهورزان شهرستان گنبد کاووس در سال ۱۳۹۵ انجام شد.

روش بررسی: این مطالعه‌ی توصیفی تحلیلی که به صورت مقطعی بر روی ۱۴۷ نفر از بهورزان شهرستان گنبد کاووس انجام گرفت. جهت جمع آوری داده‌ها، از پرسشنامه استاندارد HSE انگلستان که مشتمل بر ۳۵ سؤال با ۷ حوزه نقش، ارتباط، حمایت مسئولین، حمایت همکاران، کنترل، تقاضا و تغییرات می‌باشد، استفاده گردید. داده‌ها به وسیله نرم افزار $SPSS_{22}$ آنالیز و ارزیابی شدند.

یافته‌ها: میانگین و انحراف معیار سنی بهورزان مورد بررسی ۶/۵۰±۳۹/۲۹ سال بود. قریب به ۴۰ درصد بهورزان استرس شغلی شدید تا خیلی شدید را تجربه نمودند. همچنین ارتباط معنی‌داری بین گروه سنی (P=۰/۰۳۷)، جنسیت (P=۰/۰۱۵)، سطح تحصیلات (P=۰/۰۴۳)، تعداد فرزندان (P=۰/۰۴۶) و وضعیت مالی (P=۰/۰۲۸) با سطح استرس شغلی بهورزان مشاهده شد.

نتیجه‌گیری: نتایج از شیوع بالای استرس شغلی در بین بهورزان حکایت داشته است. به نظر می‌رسد ارزیابی استرس‌های مربوط به کار بهورزان می‌تواند منجر به شناسایی مناسب عوامل خطر آسیب شغلی باشد. همچنین مطالعات مداخله‌ای برای تدوین یک برنامه مدیریت استرس برای بهورزان و به منظور مقابله با استرس مرتبط با کار ضروری می‌باشد.

کلید واژه‌ها: استرس ناشی از کار، عوامل اجتماعی، بهورزان

[۱] گروه بهداشت حرفه‌ای، مرکز تحقیقات عوامل اجتماعی مؤثر بر سلامت، دانشگاه علوم پزشکی سمنان، سمنان، ایران
(نویسنده مسئول: dehdashti@semums.ac.ir)
[۲] گروه بهداشت محیط، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی سمنان، سمنان، ایران
[۳] گروه بهداشت حرفه‌ای، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی سمنان، سمنان، ایران
[۴] گروه بهداشت حرفه‌ای، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی سمنان، سمنان، ایران
[۵] گروه بهداشت حرفه‌ای، شبکه بهداشت و درمان شهرستان گنبد کاووس، گنبد کاووس، ایران

[Downloaded from ohhp.ssu.ac.ir on 2026-11-20]

مقدمه

امروزه استرس و تنش‌های شغلی در محیط کار بسیار رایج بوده و محققین همراه دنبال راهکارهای مناسب در جهت کاهش اثرات این معضل هستند (۱). انجمن ملی ایمنی و بهداشت حرفه‌ای (NIOSH) عوامل محیطی متغیر در محیط کار را موجب بروز اغلب استرس‌ها در محیط کاری می‌داند و از آن به‌عنوان عامل پنهان یاد کرده است که می‌تواند بر عملکرد افراد و سازمان‌ها تأثیرگذار باشد (۲).

استرس شغلی در بین عوامل روانی از اهمیت خاصی برخوردار است، بطوریکه در سال ۱۹۹۲ سازمان ملل متحد استرس شغلی را بیماری قرن بیستم اعلام کرد و مدتی بعد سازمان جهانی بهداشت (WHO) آن را مشکلی فراگیر در سراسر جهان ذکر نمود (۳). همچنین طبق گزارشات اعلام شده، استرس شغلی دومین مشکل شایع پس از کمردرد شغلی در جهان محسوب می‌شود (۴). انجمن بین المللی کار (ILO) هزینه‌های وارده به کشورها به علت استرس شغلی را ۳/۵-۱ درصد تولید ناخالص داخلی تخمین زده است (۵).

امروز استرس شغلی به‌عنوان عامل خطری برای مشکلات روحی روانی و اجتماعی مطرح شده است که می‌تواند زندگی حرفه‌ای شخص را تهدید و باعث اختلال در عملکرد، غیبت و ایجاد خشونت در محیط کار شود (۶). آمارها بیانگر آن است که استرس و عوارض ناشی از آن همه ساله موجب هدر رفت صدها روز کاری می‌گردد و به طور متوسط روزانه یک میلیون نفر به علت اختلالات ناشی از استرس از حضور در محل کار خودداری می‌نمایند (۷). مطالعات انجام شده در کشور انگلستان نشان داده است که نزدیک به ۴۰ میلیون روزکاری هر ساله به دلیل اختلالاتی که توسط استرس ایجاد می‌شود از دست می‌رود (۸).

بر اساس تعریف انجمن ملی ایمنی و بهداشت حرفه‌ای، استرس شغلی زمانی رخ می‌دهد که بین نیازهای شغلی با توانایی‌ها، قابلیت‌ها و خواسته‌های فرد هماهنگی وجود نداشته باشد (۹). استرس‌های طولانی و مداوم کار می‌تواند باعث بروز فرسودگی شغلی شده و مسایلی چون استعفا (۱۰)، کاهش روحیه (۱۱)، مصرف نوشیدنی‌های الکلی (۱۲)، مصرف مواد مخدر (۱۳)، اضطراب (۱۴) و بیماری‌های سردرد تنشی، زخم معده، بیماری‌های قلبی و عروقی (۱۵) و غیره را به دنبال داشته باشد.

در سیستم ارائه خدمات بهداشتی درمانی کشور، بهورزان عنصر کلیدی و در این حال جزء مشاغل حساس و پر تنش محسوب می‌گردند (۱۶-۱۷). مطالعات مختلف نشان می‌دهد استرس شغلی در کارکنان سیستم بهداشتی درمانی می‌تواند در کیفیت خدمات ارائه شده در بیماران تأثیر گذار بوده و در نهایت منجر به افت کیفیت مراقبت‌های بهداشتی و کاهش سطح سلامتی مردم و جامعه می‌گردد (۱۸-۲۱). این گروه از شاغلین در خانه‌های بهداشت ارائه خدمات را در نظام شبکه بهداشتی درمانی کشور بر عهده دارند و با توجه به اینکه بهورزان در صف مقدم ارائه خدمات بهداشتی درمانی قرار دارند و سلامت جسمی روانی و اجتماعی مناسب بهورزان که در معرض انواع استرس شغلی و محیطی قرار دارند از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. از این رو، این مطالعه با هدف بررسی میزان شیوع استرس شغلی و برخی عوامل اجتماعی بر آن در میان بهورزان شهرستان گنبد کاووس در سال ۱۳۹۵ اجرا گردید.

روش بررسی

مطالعه حاضر یک مطالعه مقطعی از نوع توصیفی تحلیلی بود. جامعه مورد پژوهش بهورزان شاغل در خانه‌های بهداشت تحت پوشش مرکز شبکه بهداشت شهرستان گنبد کاووس بودند. دوره زمانی اجرای مطالعه پیمایشی در ۶ ماهه نخست سال ۱۳۹۵ بوده است. معیار ورود به مطالعه اشتغال بهورز در خانه بهداشت با حداقل ۵ سال سابقه شغلی بود.

برای اجرای طرح پس از انجام هماهنگی لازم با مسئولین شبکه بهداشت شهرستان گنبد کاووس، به خانه‌های بهداشت این شهرستان مراجعه و بهورزان واجد شرایط وارد مطالعه گردیدند و بعد از ارائه توضیحات ضروری در مورد پژوهش، از بهورزان خواسته شد که به سئوالات پرسشنامه ظرف مدت ۳-۲ هفته بطور کامل پاسخ دهند. شرکت در مطالعه اختیاری و با رضایتمندی آگاهانه بوده است. همچنین به بهورزان در خصوص

[Downloaded from ohhp.ssu.ac.ir on 2026-11-20]

محرمانه بودن اطلاعات و جنبه‌های اخلاقی آن، اطمینان خاطر داده شد. بعد از مدت ۳ هفته به خانه‌های بهداشت شهرستان گنبد کاووس مراجعه و از مجموع ۱۵۵ بهورز واجد شرایط، ۱۴۷ بهورز به طور کامل به سؤالات پرسشنامه پاسخ داده بودند.

ابزار جمع آوری داده‌ها پرسشنامه بی‌نام متشکل از دو قسمت بود. قسمت نخست آن، مربوط به خصوصیات فردی واحدهای مورد مطالعه شامل (سن، جنس و غیره) بود. در قسمت دوم پرسشنامه به منظور تعیین سطح استرس شغلی از پرسشنامه استاندارد استرس شغلی مؤسسه سلامت، ایمنی و محیط زیست (HSE) انگلستان استفاده شد. پایایی و روایی پرسشنامه در مطالعه آزاد مرزآبادی با آلفای کرونباخ ۰/۷۸ و ضریب همبستگی ۰/۶۵ محاسبه گردیده است (۲۲).

پرسشنامه HSE مورد استفاده دارای ۳۵ سؤال با ۷ زیر مقیاس؛ ۱- نقش (درک درست کاری کارکنان از سازمان مورد خدمت خود)، ۲- ارتباط (افزایش تمرین و خصوصیت مثبت در جهت افزایش ارتباطات جمعی و کاهش کشمکش و درگیری در محیط کار)، ۳- حمایت مسئولین (میزان حمایتی که فرد از سوی مدیریت و نهاد خدمتی خود دریافت می‌کند)، ۴- حمایت همکاران (میزان حمایتی که فرد از سوی همکاران خود دریافت می‌کند)، ۵- کنترل (این‌که تا چه اندازه می‌توان گفت که یک فرد در مسیر انجام کارهای خود می‌باشد)، ۶- تقاضا (شامل موضوعاتی مانند بارکاری، خصوصیات و محیط کاری) و ۷- تغییرات (نحوه سازمان دهی و تغییرات نیروهای یک سازمان) تشکیل شده است (۲۲).

هر یک از سؤالات پرسشنامه مذکور بر اساس مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت تهیه و برحسب پاسخ هرگز (۱)، به‌ندرت (۲)، بعضی اوقات (۳)، اغلب اوقات (۴) و بیشتر اوقات (۵) امتیاز گذاری شده است. بطوریکه در آن نمره ۱ حالت مطلوب و نمره ۵ حالت پراسترس و نامطلوب بوده است که با توجه به نمره کلی استرس، نمره (۳۵-۰) به‌عنوان حالت مطلوب، نمره (۷۰-۳۵) استرس خفیف، نمره (۱۰۵-۷۰) استرس متوسط، نمره (۱۴۰-۱۰۵) استرس شدید و نمره (۱۷۵-۱۴۰) به عنوان استرس خیلی شدید در نظر گرفته شد (۵).

تجزیه و تحلیل اطلاعات جمع‌آوری شده توسط نرم افزار $SPSS_{22}$ انجام گردید. از آنالیز واریانس یک طرفه، t مستقل و آزمون همبستگی پیرسون (Pearson) جهت تجزیه و تحلیل داده‌های نرمال بهره گرفته شد است. همچنین سطح معنی‌داری در این آزمون‌ها ۰/۰۵ در نظر گرفته شد.

یافته‌ها

از مجموع ۱۴۷ بهورز مورد بررسی، ۶۰ نفر (۴۰/۸ درصد) مرد و ۸۷ نفر (۵۹/۲ درصد) زن بودند. میانگین و انحراف معیار سنی بهورزان مورد مطالعه ۶/۵۰±۳۹/۲۹ سال و در محدوده ۵۵-۳۱ سال قرار داشت. اکثریت افراد مورد بررسی (۸۸/۸ درصد) متأهل و بیش از دو فرزند (۴۰/۱ درصد) داشتند. سطح تحصیلات ۷۸ نفر (۵۳/۱ درصد) زیر دیپلم و بقیه دیپلم و بالاتر بودند. سابقه شغلی نیز کمترین ۵ سال و بیشترین ۲۸ سال خدمت با میانگین ۴/۶۴±۱۵/۰۹ سال بود. اکثریت بهورزان (۶۸/۷ درصد) اظهار نمودند وضعیت مالی و معیشتی متوسط دارند (جدول ۱). همان طور که از داده‌های آماری جدول ۱ استنباط می‌گردد، ارتباط معنی‌داری بین وضعیت تأهل و سابقه شغلی با استرس شغلی بهورزان مشاهده نشد، در حالیکه سایر متغیرهای مورد بررسی رابطه معنی داری با استرس شغلی بهورزان داشته است (P<۰/۰۵).

همچنین در این بررسی انواع حیطه‌های استرس شغلی پرسشنامه HSE با متغیرهای فردی مورد بررسی قرار گرفت. در همین راستا حیطه کنترل، حیطه ارتباط، حیطه نقش و حیطه تغییر با هیچ کدام از متغیرهای فردی بهورزان مورد مطالعه رابطه معنی‌داری نداشته است، در حالیکه حیطه تقاضا با سابقه شغلی (r=۰/۵۸ و P=۰/۰۴۶)، حیطه حمایت مسئولین با سابقه شغلی (r=۰/۵۲ و P=۰/۰۳۹) و حیطه حمایت از همکاران (r= -۰/۵۰ و P=۰/۰۴۱) ارتباط آماری معنی‌داری داشته است (جدول ۲).

همان طور که مشخص است، در حیطه حمایت مسئولین، ۴۰/۸ درصد افراد دارای استرس شغلی شدید بودند و بیشترین استرس شغلی نیز در همین حیطه به افراد وارد شده است. همچنین در حیطه نقش، ۴/۲ درصد افراد دارای استرس شغلی

[Downloaded from ohhp.ssu.ac.ir on 2026-11-20]

شدید بودند و کمترین سطح استرس شغلی در این حیطه به بهورزان وارد گردیده است (شکل ۱).

به طور کلی یافته‌های این مطالعه نشان داد که ۱۸ نفر (۱۲/۳ درصد) از بهورزان مورد بررسی فاقد استرس شغلی، ۲۳ نفر (۱۵/۶ درصد) دارای استرس در حد خفیف، ۴۸ نفر (۳۲/۶ درصد) دارای استرس در حد متوسط، ۳۶ نفر (۲۴/۵ درصد) دارای استرس در حد شدید و ۲۲ نفر (۱۵ درصد) در حد استرس خیلی شدید بودند. (شکل ۲).

جدول ۱: توزیع فراوانی سطوح استرس شغلی بر حسب مشخصات فردی - شغلی

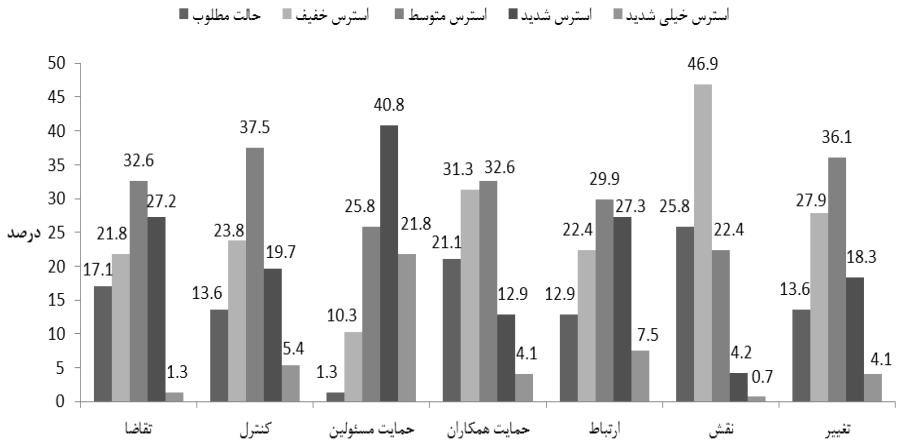
متغیر		(درصد) تعداد	سطح استرس شغلی					نتایج آزمون‌های آماری
			مطلوب (درصد)تعداد	خفیف (درصد)تعداد	متوسط (درصد)تعداد	شدید (درصد)تعداد	خیلی شدید (درصد)تعداد	P-value
جنس	مرد	۶۰(۴۰/۸)	-	۶(۱۰)	۸(۱۳/۳)	۲۹(۴۸/۳)	۱۷(۲۸/۳)	۰/۰۱۵
	زن	۸۷(۵۹/۲)	۶(۶/۹)	۴۹(۵۶/۳)	۲۰(۲۲/۹)	۱۲(۱۳/۸)	-	
سن (سال)	۳۱-۴۵	۸۹(۶۰/۶)	-	۹(۱۰/۱)	۲۸(۳۱/۴)	۳۶(۴۰/۵)	۱۶(۱۸)	۰/۰۳۷
	۴۶-۵۰	۴۳(۲۹/۲)	۲(۴/۶)	۲۱(۴۸/۹)	۱۵(۳۴/۸)	۴(۹/۳)	۱(۲/۳)	
	۵۱-۵۵	۱۵(۱۰/۲)	۳(۲۰)	۳(۲۰)	۵(۳۳//۳)	۴(۲۶/۶)	-	
وضعیت تأهل	متأهل	۱۲۷(۸۸/۸)	۲(۱/۶)	۱۰(۷/۸)	۵۸(۴۵/۶)	۵۱(۴۰/۲)	۱۶(۴/۸)	۰/۰۶۵
	مجرد	۱۶(۱۱/۲)	۳(۱۸/۸)	۵(۳۱/۲)	۴(۲۵)	۴(۲۵)	-	
تعداد فرزندان	۲<	۵۷(۳۸/۸)	-	۲۱(۳۶/۹)	۲۶(۴۵/۶)	۱۰(۱۷/۵)	-	۰/۰۴۶
	۲	۳۱(۲۱/۱)	-	۵(۱۶/۱)	۱۱(۳۵/۵)	۱۳(۴۲)	۲(۶/۴)	
	۲>	۵۹(۴۰/۱)	-	۹(۱۵/۲)	۱۶(۲۷/۱)	۲۰(۳۳/۹)	۱۴(۲۳/۸)	
سطح تحصیلات	زیر دیپلم	۷۸(۵۳/۱)	۱(۱/۳)	۱۴(۱۷/۹)	۲۱(۲۶/۹)	۲۵(۳۲/۱)	۱۷(۲۱/۸)	۰/۰۴۳
	دیپلم و بالاتر	۶۹(۴۶/۹)	۷(۱۰/۱)	۲۰(۲۹)	۳۰(۴۳/۵)	۱۱(۱۶)	۱(۱/۴)	
سابقه شغلی	۵-۱۲	۳۶(۲۴/۵)	۲(۵/۵)	۶(۱۶/۶)	۱۵(۴۱/۶)	۱۱(۳۰/۶)	۲(۵/۵)	۰/۱۶۱
	۱۳-۲۰	۸۳(۵۶/۴)	-	۲۱(۲۵/۳)	۳۷(۴۴/۶)	۲۱(۲۵/۳)	۴(۴/۸)	
	۲۱-۲۸	۲۸(۱۹/۱)	۱(۳/۶)	۹(۳۲/۱)	۱۴(۵۰)	۳(۱۰/۷)	۱(۳/۶)	
وضعیت مالی	خوب	۱۶(۱۰/۹)	۲(۱۲/۵)	۵(۳۱/۳)	۷(۴۳/۷)	۲(۱۲/۵)	-	۰/۰۲۸
	متوسط	۱۰۱(۶۸/۷)	-	۳۹(۳۸/۶)	۴۵(۴۴/۵)	۱۴(۱۳/۹)	۳(۳)	
	ضعیف	۳۰(۲۰/۴)	-	-	۷(۲۳/۳)	۱۲(۴۰)	۱۱(۳۶/۶)	

جدول ۲: ارتباط بین متغیرهای فردی با حیطه‌های مختلف استرس شغلی (N=۱۴۷)

حیطه‌های استرس شغلی	متغیرهای فردی					
	گروه سنی	جنس	سابقه شغلی	سطح تحصیلات	تعداد فرزندان	وضعیت مالی
تقاضا	۰/۲۹(۰/۱۱۲)*	۰/۲۷(۰/۳۱۴)	۰/۵۸(۰/۰۴۶)	۰/۱۲(۰/۲۰۵)	۰/۳۴(۰/۰۶۸)	-۰/۲۵(۰/۰۹۷)
کنترل	۰/۲۱(۰/۰۶۸)	۰/۲۸(۰/۱۴۳)	۰/۳۵(۰/۱۰۶)	۰/۱۰(۰/۳۹۴)	۰/۳۹(۰/۱۹۲)	۰/۱۹(۰/۰۵۷)
حمایت مسئولین	۰/۴۳(۰/۰۹۷)	۰/۲۲(۰/۰۸۰)	۰/۵۲(۰/۰۳۹)	۰/۳۵(۰/۱۹۹)	۰/۴۱(۰/۰۶۵)	۰/۳۷(۰/۱۰۶)
حمایت همکاران	۰/۲۷(۰/۱۹۹)	۰/۱۸(۰/۵۰۴)	۰/۲۸(۰/۱۰۵)	۰/۳۶(۰/۳۱۵)	۰/۳۵(۰/۲۵۳)	-۰/۵۰(۰/۰۴۱)
ارتباط	۰/۴۲(۰/۲۵۱)	۰/۳۴(۰/۰۷۸)	۰/۴۲(۰/۳۴۱)	۰/۲۷(۰/۱۵۷)	۰/۴۵(۰/۰۸۵)	۰/۳۹(۰/۰۶۶)
نقش	۰/۳۵(۰/۱۰۸)	۰/۲۷(۰/۰۹۶)	۰/۴۳(۰/۱۲۲)	۰/۴۰(۰/۰۸۱)	۰/۳۳(۰/۳۴۷)	۰/۲۴(۰/۱۴۲)
تغییر	۰/۱۹(۰/۳۶۵)	۰/۲۷(۰/۶۳۲)	۰/۳۱(۰/۵۴۲)	۰/۳۶(۰/۴۳۸)	۰/۳۱(۰/۱۸۲)	۰/۲۶(۰/۱۰۴)

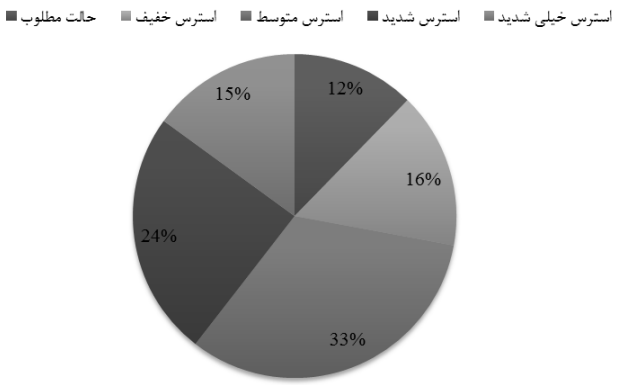
* r (P-value)

[Downloaded from ohhp.ssu.ac.ir on 2026-11-20]

شکل ۱: درصد فراوانی بهورزان شاغل درشبکه بهداشت شهرستان گنبد کاووس بر اساس خرده مقیاس های استرس شغلی

درصد استرس شغلی

شکل ۲: درصد سطوح مختلف استرس شغلی در نمونه مورد مطالعه

بحث

محیطی‌ترین واحد ارائه خدمت در نظام شبکه‌های بهداشتی درمانی کشور؛ خانه‌ی بهداشت می‌باشد که بسته به شرایط جغرافیایی، به ویژه راه‌های ارتباطی و جمعیت، ممکن است یک یا چند روستا را در پوشش خدمات خود داشته باشد. در خانه بهداشت فقط یک رده شغلی از کارکنان بهداشت خدمت می‌کنند که بر حسب جنس (بهورز زن یا بهورز مرد) نامیده می‌شود. در این بین باقی ماندن بهورزان در رده بهورزی در تمام طول خدمت و نبود امکان ارتقای علمی و شغلی و همچنین ضرورت اقامت در روستا در طول خدمت، دو مشکل عمده برای شغل بهورزی می‌باشد (۲۳). از این رو انجام مطالعات مختلف در زمینه‌های مختلف در بین بهورزان از اهمیت بالایی برخوردار است.

نتایج از شیوع بالای استرس شغلی دریافت شده در میان بهورزان مورد پژوهش حکایت داشته است، بطوریکه ۳۹/۵ درصد بهورزان مورد مطالعه درجاتی از استرس شغلی شدید یا خیلی شدید را تجربه نمودند. نتایج مطالعه‌ای در کشور کنگو نشان از شیوع ۲۸ درصد استرس شغلی در بین کارکنان نساجی حکایت داشته است (۲۴). در همین راستا مطالعات گذشته نشان می‌دهد که ۴۰/۴ درصد پزشکان کوالالامپور، ۱۷ درصد پزشکان آلمان و ۹/۶ درصد کارگران جنوب هند درجاتی

[Downloaded from ohhp.ssu.ac.ir on 2026-11-20]

از استرس شغلی را گزارش نمودند (۲۵-۲۷). تفاوت موجود در بین این یافته‌ها ممکن است به علت استفاده از پرسشنامه‌های مختلفی که عوامل استرس‌زای دیگر را مورد ارزیابی قرار داده‌اند، قابل توجیه باشد؛ به علاوه شرایط کاری متفاوت در شهرها و کشورهای مختلف می‌تواند از دیگر علل ممکن در این مورد باشد. استرس شغلی یک عامل خطر برای مشکلات سلامت روانی و جسمی محسوب می‌شود. در همین خصوص در مطالعه کودیلکا و همکارانش در سال ۲۰۰۵ رابطه معنی‌داری بین استرس شغلی با بیماری روانی (افسردگی، اختلالات عصبی) و بیماری جسمی (گوارشی، قلبی و عروقی) وجود داشته است (۲۸).

در مطالعه حسینی و همکاران که بر روی ۲۳۷ نفر از پرستاران بالینی شهر همدان انجام شد نتایج بیانگر شیوع بالای استرس شغلی در بین زنان نسبت به مردان حکایت داشته است (۱۲)، اما در این تحقیق خلاف این ارتباط مشاهده شد، به عبارتی شیوع استرس مربوط به کار در بهورزان مرد به مراتب بیشتر از بهورزان زن بوده است. همچنین در مطالعه حسن زاده و همکاران سطح استرس شغلی در کارکنان شرکت گاز در مردان بیشتر از زنان گزارش شده است (۲۹). یکی از دلایل احتمالی می‌تواند این باشد که مردان علاوه بر حس مسئولیت پذیری در امور زندگی وظیفه تأمین مخارج و مایحتاج خانه را نیز بر عهده دارند.

در خصوص ارتباط متغیر استرس شغلی با گروه سنی بهورزان ارتباط معنی‌دار معکوس مشاهده شد. به گونه‌ای که با افزایش سن، سطح استرس کاهش می‌یافت که علت آن را می‌توان در تجربه فرد و آشنا بودن به نحوه برخورد با مشکلات و موانع کاری توجیه نمود. این ارتباط با مطالعه کو و همکارانش در سال ۲۰۰۳ که بر روی ۶۰۲ نفر از پرستاران در ۵ بیمارستان مختلف انجام شد همخوانی داشت (۳۰)، در حالیکه در مطالعه شریفیان و همکاران با افزایش سن، سطح استرس در پزشکان قانونی به‌طور معنی داری افزایش می‌یافت (۳۱). همچنین در این پژوهش افرادی که از سطح تحصیلات بالاتری برخوردار بودند، میانگین استرس شغلی کمتری را گزارش نمودند. شاید جایگاه شغلی در محیط کار و جامعه، میزان حقوق دریافتی و عوامل دیگر در این ارتباط دخیل بوده است.

از نظر وضعیت تأهل، اختلاف آماری معنی‌داری بین افراد متأهل و مجرد مورد بررسی با استرس شغلی یافت نشد که با مطالعه اسپکتور و همکارانش در سال ۲۰۰۲ که بر روی مدیران ایرانی و آمریکایی با هدف ارزیابی استرس شغلی و علل ناشی از آن صورت گرفته است همخوانی داشته است (۳۲). در همین راستا یافته‌های سایر محققین نیز در تأیید عدم ارتباط معنی‌داری بین وضعیت تأهل با استرس شغلی بوده است (۳۳-۳۴-۳۵). با توجه به اینکه اکثریت شرکت‌کنندگان در این مطالعه مجرد بودند که می‌تواند دلیلی بر عدم مشاهده رابطه معنی‌دار باشد. لذا توصیه می‌گردد که در مطالعات آتی این بررسی با تعداد بیشتری از افراد متأهل انجام گیرد تا امکان مقایسه بهتر فراهم گردد. نتایج در این تحقیق گویای این مطلب بود که بین سابقه شغلی و استرس شغلی رابطه معنی‌داری وجود نداشته است. این ارتباط مشابه نتایج هسو و همکاران در سال ۲۰۰۷ بر روی پرستاران کشور تایوان بود (۳۶). همچنین از دیگر یافته های این مطالعه وجود ارتباط معنی دار بین تعداد فرزندان با سطح استرس شغلی بود. به عبارتی افرادی که فرزند بیشتری داشتند، سطح استرس شغلی در آن‌ها به مراتب بیشتر از سایرین بوده است. بین وضعیت مالی با استرس شغلی بهورزان مورد بررسی ارتباط آماری معنی‌داری مشاهده شد. در همین راستا بهورزانی که از وضعیت مالی و معیشتی پایینی نسبت به سایر افراد قرار داشتند از سطح استرس شغلی بالاتری برخوردار بودند. این اختلاف را می‌توان به اختلافات وضعیت اجتماعی اقتصادی جامعه نسبت داد. شاید لازم باشد بهورزانی که از پشتیبانی مالی کمی برخوردار می‌باشند، شناسایی گردند تا از سوی مسئولین مورد حمایت قرار گیرند.

بر اساس یافته‌ها چهار حیطه کنترل، ارتباط، نقش و تغییر ارتباط آماری با هیچ کدام از مشخصات جمعیت شناختی

[Downloaded from ohhp.ssu.ac.ir on 2026-11-20]

بهورزان مورد مطالعه نداشته است، اما حیطه تقاضا، حمایت مسئولین و حمایت همکاران بر روی برخی از متغیرهای فردی بهورزان اثرگذار بوده و از لحاظ آماری معنی دار بوده است. در همین راستا نتایج این پژوهش نشان داد که بیشترین درصد فراوانی سطح استرس خیلی مطلوب، مربوط به زیر مقیاس نقش بوده است که این موضوع بیانگر این است که بهورزان به وظایف شغلی خود آشنا هستند، ولی در مطالعه عبدی و همکاران نتایج نشان داد که خرده مقیاس نقش از مهم‌ترین عوامل استرس شغلی در محیط کار می‌باشد (۳۷). همچنین بیشترین درصد فراوانی میزان استرس شغلی خیلی نامطلوب، مربوط به زیر مقیاس حمایت مسئولین بوده است که بیانگر عدم حمایت مطلوب مسئولین از بهورزان است که به عنوان مهم‌ترین فاکتور استرس شغلی در بین بهورزان می‌باشد. در همین راستا در مطالعه نصیری زرین قبائی و همکارانش خرده مقیاس تقاضا به عنوان مهم‌ترین عامل در ایجاد استرس شغلی در بین پرستاران شاغل در بیمارستان گزارش شده است (۳۸). در این راستا انجمن ملی ایمنی و بهداشت حرفه‌ای اعلام کرد که عدم کنترل روی وظیفه و فاکتورهای سازمانی نظیر رفتارهای مدیریتی نامناسب به‌عنوان بعضی از عوامل استرس‌زا در محیط‌های کاری می‌باشند (۳۹). از محدودیت این مطالعه، اطلاعاتی بود که به صورت خود گزارش‌دهی به دست آمده است که ممکن است در تخمین ارزیابی استرس شغلی بهورزان تا حدودی فاصله داشته باشد. لذا توصیه می‌گردد در مطالعات آینده این روابط مجدداً مورد بررسی قرار گیرد تا بتوان از نتایج حاصله با قاطعیت بیشتری در برنامه‌ریزی‌ها استفاده نمود.

نتیجه گیری

در کل نتایج مطالعه حاضر از شیوع بالای استرس شغلی در بین بهورزان حکایت دارد که از مهم‌ترین علل مؤثر استرس‌زا در این بین حیطه حمایت مسئولین می‌باشد که باید علاوه بر توجه به تمامی حیطه‌های استرس‌زا توجه ویژه به این ریسک فاکتور نمود. پیشنهاد می‌گردد در این راستا توجه و نظارت بر فعالیت-های حرفه‌ای بهیاران و تلاش در جهت تأمین نیازهای آن ها از جانب مسئولین می‌تواند در ارتقاء سلامت این افراد مؤثر باشد. همچنین می‌توان با اطلاع رسانی بهتر و مشخص نمودن انتظارات در طی هر دوره برای بهورزان در جهت کاهش استرس در این گروه گام‌های مؤثری برداشت.

تقدیر و تشکر

از کلیه بهورزان و سرپرست محترم مرکز شبکه بهداشت شهرستان گنبد کاووس که در این پژوهش کمال همکاری را داشته‌اند، صمیمانه تشکر و قدردانی به عمل می‌آید.

مشارکت نویسندگان

طراحی پژوهش: ع.ر.د

جمع آوری داده: م.ک، ب.س.ث

تحلیل داده: م.ب

نگارش و اصلاح مقاله: ع.ر.د، ا.ج

تضاد منافع

هیچ گونه تضاد منافعی از سوی نویسندگان گزارش نشده است.

منابع

1. Naseem K. Job Stress, Happiness and Life Satisfaction: The Moderating Role of Emotional Intelligence Empirical Study in Telecommunication Sector Pakistan. Journal of Social Sciences. 2018;44(1):7-14.

2. Seward JP, Larsen RC. Current Occupational and Environmental Medicine. 4 th ed. New York: The McGraw-Hill Companies; 2007,608-11.

3. Tangri RP. What stress costs. A special report presented by chrysalis performance strategies Inc.

[Downloaded from ohhp.ssu.ac.ir on 2026-11-20]

2003. Stress Costs. Available at: http:// www. stress costs.com.

4. Antigoni F, Pediaditaki O, Theofanidis D. Nursing staff under heavy stress: Focus on Greece A critical review. Int J Caring Sci. 2011;4:11-20.
5. Babai Heydarabadi A, Mohammadpuor H, Madvari AR, Qarkhani MM, Madvari RA, Afshin AA. Study the status of job stress and work-related stressors among the employees of a Spinning industry. Health The Field. 2015;3:29-35. [Persian]
6. Blaser Petarli G, Zandonade E, Bresciani Salaroli L, Souza Bissoli N. Estresse ocupacional e fatores associados em trabalhadores bancários, Vitória-ES, Brasil. Revista Ciência & Saúde Coletiva. 2015;20:3925-34.
7. Cooper CL, Sutherland VJ. Job stress, mental health, and accidents among offshore workers in the oil and gas extraction industries. Occupational and Environmental Medicine. 1987;29(2):119-25.
8. Demir A, Ulusoy M, Ulusoy M. Investigation of factors influencing burnout levels in the professional and private lives of nurses. Int J Nurs Stud. 2003;40(8):807-27.
9. Gestal JJ. Occupational hazards in hospitals: accidents, radiation, exposure to noxious chemicals, drug addiction and psychic problems, and assault. Occupational and Environmental Medicine. 1987;44(8):510-20
10. Jafari M, Maleki M, Eyvazi M, Khodayari R, Ahadi B. The study of relationship between job burnout and performance in East Azerbaijan's health house workers. J Health Syst Res. 2013;9(11):1375-84. [Persian]
11. Amiri M, Chaman R, Arabi M, Ahmadinasab A, Hejazi A, Khosravi A. Factors influencing the intensity of burnout among rural health workers (Behvarz) in Northeastern Provinces of Iran. Razi J Med Sci. 2016;22:116-25. [Persian]
12. Hosseini Z, Hazavehei MM, Imanzad M, Ghanbarnezhad A, Gharlipour Z. Occupational Stress and Mental Health Relationship in Nurses. Shahid Beheshti School of Nursing and Midwifery. 2013;23(82):55-62. [Persian]
13. Azadmarzabadi E, Tarkhorani H, Emami khansari N. Job Stress in a Group of Military Personnel. Military Med. 2007;9:15-22. [Persian]
14. Akbari R, Akbari J, Farasati F, Amiri N, Mahaki B. Job stress and work-related stressors in prison staff. Occupational Med Quarterly. 2014;6(3):1-11. [Persian]
15. Babamiri M, Nisi A, Arshadi N, Shahroie S. Job Stressors as predictors of psychosomatic symptoms. SJIMU 2015;23(1):45-55. [Persian]
16. Hosseini S, Nasiripor A, Pournajaf A. A Study Upon the Effect of Training the Skills of Coping with Stress in Occupation Function of Health Care Providers (Behvarzan) in Ilam Township, 2014. SJIMU. 2016;24(3):92-102. [Persian]
17. Rafieian M, Jamshidi A, Hasanzadeh A, Sheikhi M. Investigating of Job Burnout among Health Workers in health houses of Esfahan 1health center in 2013. J Health Syst Res. 2015;11(3):537-49. [Persian]

[Downloaded from ohhp.ssu.ac.ir on 2026-11-20]

18. Kordi M, Mohamadirizi S, Shakeri MT. The relationship between occupational stress and dysmenorrhea in midwives employed at public and private hospitals and health care centers in Iran (Mashhad) in the years 2010 and 2011. Iran J Nurs Midwifery Res. 2013;18(4):316-22.
19. Kushnir T, Cohen AH, Kitai E. Continuing medical education and primary physicians' job stress, burnout and dissatisfaction. Medical Education. 2000;34(6):430-6.
20. Hashemi Nejad N, Rahimi Moghadam S, Mohammadian M, Amiri F. Survey of Relationship between Mental Health and Job Stress among Midwives Who Were Working in Hospitals of Kerman, Iran, 2011. Iran J Obstetrics, Gynecol Infertil. 2013;16(64):1-9. [Persian]
21. Nam SJ, Chun HJ, Moon JS, Park SC, Hwang YJ, Yoo IK, et al. Job stress and job satisfaction among health-care workers of endoscopy units in Korea. Clinical Endoscopy. 2016;49(3):266-72.
22. Azad Marzabadi E, Gholami Fesharaki M. Reliability and validity assessment for the HSE job stress questionnaire. J Behavioral Sci .2011;4(14):291-97. [Persian]
23. Taris TW. Is there a relationship between burnout and objective performance? A critical review of 16 studies. Work and Stress. 2006;20(4):316-34.
24. Kitronza PL, Mairiaux P. Occupational stress among textile workers in the Democratic Republic of Congo. Tropical Medicine and Health. 2015;43:223-31.
25. Ismail R, Ismail NH. The prevalence of occupational stress among doctors in Kuala Lumpur Hospital in 1995-1996. Jurnal Kesihatan Masyarakat. 2006;12(1);1663-75.
26. Bernburg M, Vitzthum K, Groneberg DA, Mache S. Physicians' occupational stress, depressive symptoms and work ability in relation to their working environment: a cross-sectional study of differences among medical residents with various specialties working in German hospitals. BMJ Open. 2016;6(6):1-9.
27. Chitharaj RR, Ganesan DK, Parasuraman G, Ganesan V. Prevalence and factors affecting occupational and non-occupational stress among industrial workers, a descriptive cross sectional study from a single industrial unit in South India. IJCMPH. 2016;3(11):3008-13.
28. Kudielka BM, Hanebuth D, Von Känel R, Gander ML, Grande G, Fischer JE. Health-related quality of life measured by the SF12 in working populations: associations with psychosocial work characteristics. J Occup Health Psychol. 2005;10(4):429-40.
29. Hasanzadeh H, Shirbeigi N, Olazadeh H. A survey of Job Stress and Productivity among Kurdistan Gas Firm's Staff. Iran Occupational Health. 2012;9(2):1-10. [Persian]
30. Ko JW, Yom YH. The role of social support in the relationship between job stress and job satisfaction/organizational commitment. Taehan Kanho Hakhoe Chi. 2003;33(2):265-74.

[Downloaded from ohhp.ssu.ac.ir on 2026-11-20]

31. Sharifian S, Aminian O, Kiyani M, Barouni S, Amiri F. The evaluation of the degree of occupational stress and factors influencing it in forensic physicians working in legal medicine organization in Tehran-autumn of 2005. IJFM. 2006;12(3):144-150. [Persian]
32. Spector PE, Cooper CL, Aguilar-Vafaie ME. A comparative study of perceived job stressor sources and job strain in American and Iranian managers. Applied Psychology. 2002;51(3): 446-57.
33. Mortaghi Ghasemi M, Ghahremani Z, Vahedian Azimi A, Ghorbani F. Nurse's job stress in a therapeutic educational center in Zanjan. JGBFNM. 2011;8(1):42-51. [Persian]
34. Ramezankhani A, Tavassoli E, Ghafari M, Alidosti M, Daniali SS, Gharlipour Z. Physical Activity in Adolescent Girls and their Perceptions of Obesity Prevention in Shahr-e Kord, Iran. Int J Pediatrics. 2016;4(8):3249-62. [Persian]
35. Bhatia N, Kishore J, Anand T, Jiloha RC. Occupational stress amongst nurses of two tertiary care hospitals in Delhi. Australasian Med J. 2010;3(11):731-8.
36. Hsu H-C, Kung Y-W, Huang H-C, Ho P-Y, Lin Y-Y, Chen W-S. Work stress among nursing home care attendants in Taiwan: A questionnaire survey. Int J Nurs Stud. 2007;44(5):736-46.
37. Abdi H, Shahbazi L. Occupational stress in intensive care unit nurses and its relationship to burnout. J Med Sci ShahidSadoghi Yazd. 2001;3:64-71. [Persian]
38. Nasiry Zarrin Ghabaee N, Talebpour Amir F, Hosseini Velshkolaei M, Rajabzadeh R. Quality of life and its relationship to the Job stress in among nursing staff in Hospitals of Sari, in 2015. JNE. 2016;5(2):40-8. [Persian]
39. NIOSH. Exposure to stress, Occupaional hazards in hospitals.Department of Health and Human Services Centers for Disease Control and Prevention, National Institute for Occupational Safety and Health. Cincinnati: DHHS (NIOSH) Publication; 2008.

[Downloaded from ohhp.ssu.ac.ir on 2026-11-20]

Occupational Stress among Health Nurses Working in Health Services Centers in Gonbad Kavous - 2016

Alireza DEHDASHTI[1*], Meysam KARAMI[2], Bibi Sara SAMARI[3], Mahshid BAHRAMI[4], Ahmad JAHED[5]

Original Article

Received: 2018/02/12
Accepted: 2018/04/03

Citation:
DEHDASHTI AR, KARAMI M, SAMARI BS, BAHRAMI M, A JAHED. Occupational Stress among Health Nurses Working in Health Services Centers in Gonbad Kavous – 2016. Occupational Hygiene and Health Promotion Journal 2018; 2(1): 40-50.

Abstract

Introduction: Occupational consequences and their effects on health and healthcare workers have been examined in many studies. Occupational stress is recognized as an important risk factor in the creation of physical and chronic mental disorders and the quality of work performance. Therefore, this study was carried out with the aim of investigating the stress induced by the work and some social factors among the Health Nurses Working in town Gonbad Kavous in 2016.

Methods: This cross-sectional descriptive-analytic study was performed on 147 health workers in Gonbad Kavous town. in order to collect data, the HSE questionnaire including 35 questions with seven fields, role, communication, support of Authorities, Fellow support, control, demand and change were used. data analyzed and evaluated by $SPSS_{22}$ software

Results: The mean and standard deviation Health Nurses of age were 43.29 ± 6.50 years. Approximately 40% of health nurses experienced as Intense up to very intense occupational stress. Also, there was a significant relationship between age group (P=0.023), gender (P=0.015), education level (P=0.043), number of children (P=0.046) and financial status (P=0.028) with job stress level of health care workers.

Conclusion: The results indicate a high prevalence of occupational stress among health nurses. It seems that assessing work-related stresses of health nurses can lead to appropriate identification of occupational injury risk factors. Also, interventional studies are needed to Compilation a stress management program for health nurses and in order to Coping with work-related stress.

Keywords: Work-related Stress, Effective Factors, Health Nurses

[1]Department of Occupational Health, Social Determinants of Health Research Center, Semnan University of Medical Sciences, Semnan, Iran
*(Corresponding Author: dehdashti@semums.ac.ir)
[2]Department of Environmental Health, Public Health of School, Semnan University of Medical Sciences, Semnan, Iran
[3]Department of Occupational Health, Public Health of School, Semnan University of Medical Sciences, Semnan, Iran
[4]Department of Occupational Health, Public Health of School, Semnan University of Medical Sciences, Semnan, Iran
[5]Department of Occupational Health, Health Network Gonbad Kavous City, Gonbad Kavous, Iran

[Downloaded from ohhp.ssu.ac.ir on 2026-11-20]